

247АСВх №138/28.08.2017.

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ИВАН ГЕОРГИЕВ ИВАНОВ НА
ТЕМА „ВРЪЗКА НА ПСИХИЧНИТЕ ОСОБЕНОСТИ И СПЕЦИАЛНАТА
ВЗРИВНА СИЛА ПРИ СПРИНТЬОРИ“ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, ДН
НСА “В. ЛЕВСКИ” - СОФИЯ

Дисертационният труд на Иван Иванов е посветен на един важен за теорията и практиката проблем – връзката между психичните особености и физическите качества, в случая специалната взривна сила при спринтьори. С удоволствие ще отбележа един позитивен факт – увеличаване на броя на разработките с интердисциплинарен характер. Без съмнение това е достойнство на представения за обсъждане дисертационен труд, а и на всяка разработка с подобен характер. Съвременният спорт става все по-професионален, а това изисква отчитане на всички фактори в процеса на подготовка, особено най-често подценяваните – психологическите. Изключително голямата конкуренция, разширяването на географията на спортовете, изравнените възможности на състезателите налагат оползотворяване на всички резерви за оптимизиране на процеса на подготовка, особено по отношение на контрола и състезателната реализация. В този смисъл темата е актуална и значима и би обогатила теорията и практиката в този спорт, а и не само в този. Спортът определено се нуждае от подобни разработки.

Предложеният за рецензиране труд е в обем от 137 страници, включително литературата. Съдържанието следва класическата структура и е разпределено в Увод, три глави (Теоретична постановка на изследването, Емпирично изследване на връзката на психичните особености и специалната взривна сила при спринтьори, Анализ на резултатите от изследването), Изводи и препоръки.

Дисертацията е онагледена с 33 таблици и 31 фигури.

Първа глава представя теоретичната постановка на изследването, изградена на основата на 121 литературни източника, от които 83 на кирилица и 38 на латиница. Подробно се разглежда максималната скорост като фактор в спринта - структура, компоненти, кинематична структура и скоростно-силовия компонент на бягането с максимална скорост. Разгледана е взаимовръзката между максималната скорост (бягане на 20 м. летящ старт) и вертикалните подскоци от глезен. В третия параграф на първа глава се разглежда отношението на психичните явления към спортния резултат в спринтовите дисциплини. Подробно е разгледана същността на психиката и нейните съществени признаци, специфичните психични и типологични особености на спринтьорите. Изведени са характеристиките на основните групи психични явления, оперативното мислене, психичните състояния, емоционалната устойчивост, самоконтрола, темперамента, психомоторните качества, вниманието, функционалната асиметрия. Специално място е отделено на връзката между моментното физическо и психично състояние на спринтьора, изхождайки от принципа за единство на съзнание и дейност. Разгледани са връзката между физическата и психическата умора, критериите за контрол, отношението на тренираността и спортната форма към психичното

състояние на спринтьора. Заслужават внимание очертаните психически признаци на състоянието претренираност. Като положителен момент може да се отбележи направеното обобщение в края на първа глава, в което докторантът, на основата на направения литературен обзор, обосновава своята теза за връзката между физическата и психическата сфера в подготовката и реализацията на спринтьора. На тази база И. Иванов извежда най-информативните за спринтовите дисциплини психични характеристики, които могат да се използват като косвени показатели за ефективността на тренировъчния процес, нивото на подготовка, готовността за участие и прогнозиране на спортното постижение при спринтьори. Така очертаната теоретична рамка и стои в основата на експерименталния дизайн.

Втора глава представя постановката на емпиричното изследване. Изследването е добре замислено и следва логиката на теоретичната постановка. Целта, задачите, предмета и обекта на изследване са добре формулирани. Използвана е богата комплексна методика, която включва:

- цифров отскокомер (ЦОМ-2);
- електронна фотометрична система за измерване на времето на пробягване на дадено разстояние;
- таблица на Шулте;
- таблица на Горбова-Шулте;
- тепинг-тест;
- апаратурен метод на „Шуфрид“ за измерване на проста и сложна двигателна реакция;
- тест „Тройка“;
- личностен въпросник на Х. Айзенк;

- тест за оценка на самоконтрола на основата на електрическото съпротивление на кожата;

- тест на Люшер за изследване на психичното състояние.

Методиката е подробно и коректно описана. Използвани са много апаратурни методики, част от които авторски, което е безспорно достойнство на труда и е предпоставка за много ценни и практически приложими резултати. Приветствам докторанта за това.

В трета глава са представени анализа и интерпретацията на получените резултати от изследването. Приложени са адекватни статистически методи, което дава възможност да се установят значими за спортната теория и практика резултати. Анализирани са показателите на специалната взривна сила при вертикални подскоци „глезен“, 20 метра летящ старт, честотата на движения, функционалната асиметрия. Потвърдена емпирично е връзката между максималната скорост на бягане и взривната сила и особено с опорното време. Установена е зависимост между бързината на простата двигателна реакция и максималната скорост на бягане, между сложната двигателна реакция и коефициента на взривност на подскоците „глезен“. Важен за спортната практика е установеният факт, че честотата на движение не зависи напълно от типологичните особености на спринтьорите, а влиянието е опосредствано от моментното състояние. Логична е липсата на значима зависимост между оперативното мислене и опорното време на подскоците „глезен“. Според мен изследването на оперативното мислене по принцип не се вписва в цялостната логика на експеримента.

В духа на препоръка – би било ценно да се потърси връзка с реалните състезателни постижения? Това би придало още по-голяма тежест на резултатите.

На основата на анализа на получените емпирични данни са изведени 10 изводи, които са логично следствие от получените резултати. Предложените препоръки са значими за практиката, но биха могли да се оформят наистина като препоръки (в някои от тях се обобщава ценността на резултатите).

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. Разработена е електронна фотометрична система за измерване на времето за пробягване на зададено разстояние с точност до 0.01 сек, която е приложима и в теренни условия.
2. Разработени са софтуерни варианти на методики, които са част от нова, оригинална система за психологическо тестиране – „PSY_LAB”.
3. Получени са ценни за спортната теория и практика резултати от изследване на някои психични параметри, които дават информация за текущото функционално състояние на изследваните спринтьори.

Докторантът е представил 4 свои публикации, 3 от които самостоятелни, във връзка с дисертационния труд.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на Иван Иванов „Връзка на психичните особености и специалната взривна сила при спринтьори“ е интересен и като замисъл и реализация. Актуалността му е несъмнена, с подчертана практическа стойност. Докторантът демонстрира добра професионална грамотност, умение да демонстрира собствена позиция. Голяма част от получените резултати имат приносен характер.

Като имам предвид посоченото, убедено предлагам на Уважаемите членове на Научното жури да гласуват „За“ присъждане на образователната и квалификационна степен „Доктор“ на Иван Георгиев Иванов.

28.08.2017 г.

Рецензент:

(проф. Т. Янчева, ДН)